

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Mirek (przewodniczący)
SSN Tomasz Artymiuk (sprawozdawca)
SSN Kazimierz Klugiewicz

Protokolant Danuta Bratkrajc

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Małgorzaty Kozłowskiej
w sprawie **M. B.**

oskarżonego z art. 62 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu
narkomanii w zw. z art. 37 b k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 5 września 2024 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego
od wyroku Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej
z dnia 16 lutego 2023 r., sygn. akt III K 854/22

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Bielsku-Białej.**

Tomasz Artymiuk Piotr Mirek Kazimierz Klugiewicz

[PGW]

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Bielsku Białej po rozpoznaniu sprawy m.in. M. B. oskarżonego o to, że:

1. w bliżej nieustalonym czasie, nie później niż do dnia 31 stycznia 2022 r. w J., woj. [...], wbrew przepisom ustawy, posiadał znaczną ilość środków odurzających w postaci ziela konopi innych niż włókniste o masie 43,52 gramów netto, tj. o przestępstwo z art. 62 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (dalej w tekście u.p.n.);
2. w bliżej nieustalonym czasie, nie później niż do dnia 31 stycznia 2022 r. w J., woj. [...], bez wymaganego zezwolenia posiadał amunicję ostrą w ilości dwóch sztuk naboju, tj. o przestępstwo z art. 263 § 2 k.k.;
3. w dniu 31 stycznia 2022 r. w J., woj. [...], udzielił środka odurzającego w postaci ziela konopi innych niż włókniste w ilości 0,52 gramów netto K. D., tj. o przestępstwo z art. 58 ust. 1 u.p.n.;
4. w bliżej nieustalonym czasie, nie później niż do dnia 31 stycznia 2022 r. w J., woj. [...], posiadał przyrząd w postaci młynka do kruszenia środka odurzającego w postaci ziela konopi innych niż włókniste, który z okoliczności wynika, że był przeznaczony do niedozwolonego przerobu środka odurzającego w postaci ziela konopi innych niż włókniste, tj. o przestępstwo z art. 54 ust. 1 u.p.n.,

wyrokiem z dnia 16 lutego 2023 r., sygn. akt III K 854/22, uznał oskarżonego za winnego:

1. popełnienia zarzucanego mu czynu zabronionego, opisanego w pkt. I części wstępnej, który wyczerpuje ustawowe znamiona występku z art. 62 ust. 2 u.p.n. i za to na mocy art. 62 ust. 2 u.p.n. w zw. z art. 37b k.k. i art. 34 § 1 i § 1a pkt 1 k.k. w zw. z art. art. 35 § 1 k.k. wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz karę 10 miesięcy ograniczenia wolności polegającą na obowiązku wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym;
2. popełnienia zarzucanego mu czynu zabronionego, opisanego w pkt. II części wstępnej, który wyczerpuje ustawowe znamiona występku z art. 263 § 2 k.k. i za to na mocy art. 263§2 k.k. wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia

wolności;

3. popełnienia zarzucanego mu czynu zabronionego, opisanego w pkt. III części wstępnej, który wyczerpuje ustawowe znamiona występku z art. 58 ust. 1 u.p.n. i za to na mocy art. 58 ust. 1 u.p.n. w zw. z art. 37a § 1 k.k. i art. 34 § 1 i § 1a pkt 1 k.k. w zw. z art. art. 35 § 1 k.k. wymierzył mu karę 3 miesięcy ograniczenia wolności polegającą na obowiązku wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym;
4. popełnienia zarzucanego mu czynu zabronionego, opisanego w pkt. IV części wstępnej, który wyczerpuje ustawowe znamiona występku z art. 54 ust. 1 u.p.n. i za to na mocy art. 54 ust. 1 u.p.n. w zw. z art. 34 § 1 i § 1a pkt 1 k.k. w zw. z art. art. 35 § 1 k.k. wymierzył mu karę 3 miesięcy ograniczenia wolności polegającą na obowiązku wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym;
5. na mocy art. 85 § 1 k.k. i art. 85a k.k. i art. 86 § 1 k.k. biorąc za podstawę kary pozbawienia wolności orzeczone wobec oskarżonego M. B. w pkt. 1 i 2 wyroku wymierzył mu karę łączną 10 miesięcy pozbawienia wolności;
6. na mocy art. 69 § 1 i § 2 k.k. oraz art. 70 § 1 k.k. wykonanie orzeczonej w pkt 5 wyroku kary pozbawienia wolności warunkowo zawiesił oskarżonemu M. B. na okres próby wynoszący 3 (trzy) lata;
7. na mocy art. 72 § 1 pkt 1 k.k. zobowiązał oskarżonego M. B. do informowania Sądu o przebiegu okresu próby jeden raz na trzy miesiące w formie pisemnej;
8. na mocy art. 85 § 1 k.k. i art. 85a k.k. i art. 86 § 1 i § 3 k.k. biorąc za podstawę kary ograniczenia wolności orzeczone wobec oskarżonego M. B. w pkt. 1, 3 i 4 wyroku wymierzył mu karę łączną roku i 2 miesięcy ograniczenia wolności polegającą na obowiązku wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym;
9. na mocy art. 63 § 1 k.k. na poczet orzeczonej w pkt. 8 wyroku kary ograniczenia wolności zaliczył oskarżonemu okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie w dniu 31 stycznia 2022 r. godz. 21:35 do dnia 1 lutego 2022 r. godz. 14:20 uznając, że jeden dzień pozbawienia wolności jest równoważny dwóm dniom kary ograniczenia wolności;

10. na mocy art. 79 ust. 4 u.p.n. orzekł wobec oskarżonego nawiązkę w kwocie 2000 zł na rzecz Fundacji Zapobiegania i Resocjalizacji Uzależnień „N.” w B.;
11. na mocy art. 70 ust. 1 u.p.n. orzekł wobec oskarżonego przepadek na rzecz Skarbu Państwa dowodów rzeczowych wskazanych w wykazie dowodów rzeczowych nr [...], zarządzając ich zniszczenie;
12. na mocy art. 70 ust. 2 u.p.n. orzekł wobec oskarżonego przepadek na rzecz Skarbu Państwa dowodów rzeczowych wskazanych w wykazie dowodów rzeczowych nr [...], zarządzając ich zniszczenie.

Nadto sąd *meriti* zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe w postaci opłaty i wydatków (pkt 16 wyroku).

Orzeczenie to nie zostało zaskarżone przez żadną ze stron i uprawomocniło się w dniu 24 lutego 2023 r.

W dniu 21 lutego 2024 r. kasację od powołanego wyżej wyroku Sądu Rejonowego, na niekorzyść skazanego M. B., wniósł Prokurator Generalny. Zaskarżył on orzeczenie to w całości zarzucając:

1. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. i art. 167 k.p.k. w zw. z art. 202 § 1 k.p.k. oraz art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k., polegające na braku dokonania przez Sąd *meriti* odpowiednio pogłębionej, a przez to zgodnej z zasadami prawidłowego rozumowania oraz wskazaniami wiedzy i doświadczenia życiowego, oceny ujawnionego w sprawie dowodu w postaci kwestionariusza zebrania informacji przez specjalistę terapii uzależnień, zgodnie z którym, psycholog - specjalista terapii uzależnień, w wyniku przeprowadzonych badań rozpoznał u oskarżonego M. B. zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane używaniem kilku substancji psychoaktywnych (F19.2, zespół uzależnienia). które to okoliczności właściwie ocenione, w powiązaniu z treścią wyjaśnień składanych przez oskarżonego, jak i charakterem zarzucanych mu występów z art. 62 ust. 2, art. 58 ust. 1 i art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, winny były łącznie prowadzić do przyjęcia, że zachodzą uzasadnione wątpliwości co do stanu zdrowia psychicznego oskarżonego w chwili popełnienia zarzucanych mu czynów oraz w trakcie

postępowania sądowego. co w konsekwencji doprowadziło do zaniechania przeprowadzenia z urzędu dowodu z opinii dwóch biegłych psychiatrów na okoliczność stanu zdrowia psychicznego oskarżonego M. B. i ustalenia, czy w chwili czynu mógł on rozpoznać jego znaczenie i pokierować swym postępowaniem w rozumieniu art. 31 § 1 k.k., czy jego zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania postępowaniem była wówczas w znacznym stopniu ograniczona w rozumieniu art. 31 § 2 k.k. bądź, czy stan zdrowia psychicznego oskarżonego, jak stanowi przepis art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k., pozwalał mu na jego udział w postępowaniu, a jeśli tak. to czy w tym stanie zdrowia mógł on prowadzić samodzielną i rozsądną obronę oraz do zaniechania wyznaczenia oskarżonemu obrońcy z urzędu, którego udział w rozprawie był obowiązkowy, co ostatecznie skutkowało zaistnieniem bezwzględnej przyczyny uchylenia orzeczenia, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.;

2. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k., polegające na nieprawidłowej ocenie zgromadzonych w sprawie dowodów i niedostrzeżeniu wniosku zawartego w kwestionariuszu zebrania informacji przez specjalistę terapii uzależnień w zakresie stwierdzonego u oskarżonego M. B. zespołu uzależnienia od substancji psychoaktywnych, w tym środków odurzających i w konsekwencji zaniechanie przyjęcia, iż zarzucanego przestępstwa z art. 62 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. oskarżony dopuścił się w związku ze stwierdzonym uzależnieniem, co w rezultacie skutkowało zaniechaniem orzeczenia wobec oskarżonego obywatelnych środków' probacyjnych, o których mowa w art. 71 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii w postaci zobowiązania go do poddania się leczeniu lub rehabilitacji w podmiocie leczniczym i oddania pod dozór wyznaczonej osoby, instytucji lub stowarzyszenia, w sytuacji jednoczesnego wymierzenia oskarżonemu za przypisany mu ww. czyn kary 6 miesięcy pozbawienia wolności, objętej węzłem kary łącznej 10 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono;
3. rażące i mające istotny wpływ w na treść wyroku naruszenie przepisów prawa

karnego materialnego, a mianowicie art. 85 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 37b k.k. i art. 86 § 1 i 3 k.k. w zw. z art. 87 § 2 k.k., polegające na nieprawidłowym połączeniu węzłem kary łącznej kary 6 miesięcy pozbawienia wolności, orzeczonej na podstawie art. 37b k.k. w ramach kary sekwencyjnej, za przypisany oskarżonemu M. B. czyn z art. 62 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2009 r. o przeciwdziałaniu narkomanii oraz kary 6 miesięcy pozbawienia wolności, orzeczonej za czyn z art. 263 § 3 k.k. i wymierzeniu kary łącznej 10 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie zostało warunkowo zawieszone na okres 3 lat tytułem próby w sytuacji, gdy z uwagi na warunek negatywny zawarty w art. 37b zdanie drugie k.k. w brzmieniu obowiązującym od 15 kwietnia 2016 r.. niemożliwym jest połączenie - w ramach kary łącznej pozbawienia wolności orzekanej w wyroku skazującym, obejmującym przestępstwa pozostające w realnym zbiegu - kary pozbawienia wolności o charakterze bezwzględnym oraz kary pozbawienia wolności z dobrodziejstwem warunkowego zawieszenia jej wykonania i orzeczenie jako kary łącznej kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, albowiem wyłączenie możliwości zastosowania przepisów art. 69-75 k.k. w odniesieniu do kary pozbawienia wolności orzekanej w ramach kary sekwencyjnej, skutkuje również wyłączeniem takiej możliwości w stosunku do kary łącznej pozbawienia wolności, obejmującej taką karę, a nadto na niezasadnym orzeczeniu dwóch kar łącznych w postaci kary łącznej 10 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat próby oraz kary łącznej roku i 2 miesięcy ograniczenia wolności, obejmującej jednostkowe kary ograniczenia wolności, orzeczone wobec oskarżonego M. B. w rozmiarze: 10 miesięcy ograniczenia wolności (na podstawie art. 37b k.k. za przypisany mu czyn z art. 62 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii), 3 miesięcy ograniczenia wolności (za przypisany czyn z art. 58 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii) oraz 3 miesięcy ograniczenia wolności (za przypisany czyn z art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii) podczas gdy, w realiach przedmiotowej sprawy, z uwagi na brak możliwości spełnienia warunków formalnych określonych w art. 86 §

1 k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 23 czerwca 2020 r. do 30 września 2023 r. w odniesieniu do najniższego możliwego wymiaru kary łącznej pozbawienia wolności, niemożliwym było ukształtowanie kar łącznych pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności w oparciu o regulację określoną w art. 87 § 2 k.k., co winno było skutkować, przy zaniechaniu zastosowania przez Sąd orzekający rozwiązania dotyczącego redukcji kar wskazanego w art. 87 § 1 k.k., do pozostawienia bez łączenia kar jednostkowych.

W oparciu o te zarzuty autor kasacji wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Rejonowemu w Bielsku Białej do ponownego rozpoznania.

Stanowisko to poparła uczestnicząca w rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Krajowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zasadny jest podniesiony w pkt. 1 kasacji zarzut rażącego naruszenia prawa procesowego, które w rezultacie skutkowało wystąpieniem na etapie postępowania przed Sądem pierwszej instancji bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. Uwzględnienie tego zarzutu przesądza przy tym, że pomimo określenia przez skarżącego kasacji jako wywiedzionej na niekorzyść M. B., a to z uwagi na zarzuty sformułowane w pkt. 2 i 3 kasacji, których rozpoznanie byłoby z uwagi na trafność zasadniczego zarzutu skierowanego przeciwko całości wyroku wydanego w odniesieniu do wyżej wymienionego skazanego (wyrok obejmował również drugą osobę, a mianowicie K. D., co do którego postępowanie karne o czyn określony w art. 62 ust. 3 u.p.n. warunkowo umorzono na roczny okres próby) przedwczesne (art. 436 k.p.k.), wyrok kasatoryjny wydany został na korzyść M. B., o czym przesądza regulacja art. 439 § 2 k.p.k.

Przechodząc do omówienia zarzutu, który ostatecznie doprowadził do uwzględnienia kasacji przypomnieć należy utrwalony w orzecnictwie Sądu Najwyższego i podzielany przez ten skład orzekający pogląd, że obrona obowiązkowa, związana z sytuacją przewidzianą w art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k., nabiera takiego charakteru dopiero z chwilą ujawnienia się przesłanki o jakiej mowa w tym przepisie, tj. powzięcia przez organ procesowy uzasadnionych wątpliwości co do

poczytalności oskarżonego lub pojawienia się okoliczności, które powinny taką uzasadnioną wątpliwość wzbudzić. Zatem, zasadnicze znaczenie uzyskują materiały zgromadzone w toku postępowania, które mają być podstawą do dokonania z jednej strony oceny przez organ prowadzący postępowanie, czy są przesłankami do powstania wątpliwości o jakich mowa w art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k., a z drugiej – na dalszych etapach postępowania, są podstawą do przeprowadzenia kontroli, czy ta ocena była prawidłowa. Podkreślić przy tym trzeba, że nie każda wątpliwość dotycząca stanu psychicznego oskarżonego skutkuje uruchomieniem instytucji obrony obligatoryjnej ze wszystkimi jej konsekwencjami. Ustawa wymaga, aby ta wątpliwość była uzasadniona, a więc poparta takimi okolicznościami natury faktycznej, które w odbiorze zewnętrznym przemawiają za realną możliwością wystąpienia u oskarżonego zakłóceń w stanie zdrowia psychicznego w chwili czynu lub w toku procesu karnego (zob. orzeczenia Sądu Najwyższego: postanowienie z dnia 25 września 2014 r., III KK 229/14; wyrok z dnia 8 grudnia 2021 r., IV KK 623/21). Z kolei ocena potrzeby przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych psychiatrów winna być dokonana z uwzględnieniem wszystkich okoliczności ujawnionych w danym postępowaniu, a fakt korzystania przez skazanego z konsultacji psychologicznych i psychiatrycznych jest tylko jednym z czynników, które powinny być brane pod uwagę, bynajmniej jednak nie determinującym konieczności podjęcia takich czynności dowodowych (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 20 czerwca 2013 r., V KK 81/13; z dnia 7 grudnia 2016 r., II KK 350/16; z dnia 9 czerwca 2021 r., II KK 229/21).

Uwzględniając powyższe zapatrywania nie można wszelako pomijać, że do przyjęcia, że zachodzi uzasadniona wątpliwość, o której mowa w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. nie jest konieczne, by owa wątpliwość miała charakter ewidentny – wystarczy uprawdopodobnienie wystąpienia tych okoliczności. Z drugiej jednak strony nie chodzi tu o jakiegolwiek wątpliwości, lecz o wątpliwości wynikające z obiektywnych przesłanek. Powzięte przez uprawniony organ procesowy uzasadnione wątpliwości muszą mieć oparcie w konkretnych okolicznościach ustalonych w sprawie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2018 r., II KK 79/18).

Dostrzegając omówione wyżej uwarunkowania autor kasacji trafnie zauważa, że w niniejszej sprawie już w toku postępowania przygotowawczego, w związku z

uzasadnionym podejrzeniem, że M. B. jest osobą uzależnioną lub szkodliwie używającą substancje psychoaktywne, zgodnie z wymogiem określonym w art. 70a ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii, uzyskano w formie stosownego kwestionariusza informację specjalisty psychoterapii uzależnień na temat używania przez oskarżonego środków odurzających, substancji psychotropowych, nowych substancji psychoaktywnych lub środków zastępczych. Te dane o osobie oskarżonego zebrane przez specjalistę winny stanowić dla organów procesowych źródło wiedzy na temat używania przez danego oskarżonego środków psychoaktywnych, w tym również z punktu widzenia możliwości i celowości zastosowania wobec niego środków przewidzianych w art. 71 i 72 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (cel ten został wprost określony w art. 70a ust. 2 ww. ustawy) oraz informacji, które pozwolą na zindywidualizowanie wobec sprawcy uzależnionego lub używającego szkodliwie substancji psychoaktywnej środków reakcji karnej lub zobowiązanie go do poddania się adekwatnym oddziaływaniom terapeutycznym.

Informacje takie zostały zebrane przez psycholog B. K., która – jak wynika ze w sporządzonego w dniu 9 marca 2022 r. formularza stwierdziła u M. B. zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane używaniem kilku substancji psychoaktywnych - zespół uzależnienia (FI9.2). W ocenie opiniującej, badany wymaga dalszej diagnozy w zakresie uzależnienia od alkoholu, przy czym styl używania alkoholu sugeruje używanie szkodliwe, jednak nie jest wykluczone, iż mechanizm zaprzeczania jest na tyle silny, że opiniowany nie dostrzega problemu z używaniem alkoholu, ani problemu z uzależnieniem od marihuany (uważa, że używa substancje psychoaktywne jedynie z przyzwyczajenia, jednak czasokres ich używania sugeruje rozwinięte uzależnienie). W związku z powyższym, w ocenie specjalisty, oskarżony M. B. wymaga podjęcia terapii indywidualnej dla użytkowników marihuany (w Poradni Leczenia Uzależnień „N.” w B.), jak również winien poddać się konsultacji psychiatrycznej oraz utrzymywać stały kontakt z terapeutą (k. 128-134).

Dowód ten ujawniony został wprawdzie w toku postępowania sądowego (k. 223) wszelako Sąd Rejonowy nie dokonał jego oceny w kontekście zarzucanych

oskarżonemu czynów oraz składanych przez niego w toku postępowania przygotowawczego wyjaśnień (k. 63-64), które to dowody – zgodnie z zasadami logiki, wskazaniemi wiedzy i zwłaszcza doświadczenia życiowego w szczególności w zakresie sposobu używania przez M. B. środków odurzających oraz stopnia jego uzależnienia stwierdzonego przez terapeutę – powinny doprowadzić ten Sąd do pogłębionej analizy kwestii poczytalności oskarżonego *tempore criminis* oraz *tempore procedendi*.

Rację więc ma Prokurator Generalny, gdy zauważa, że stwierdzone u oskarżonego M. B. przez psychologa specjalistę terapii uzależnień zaburzenia psychiczne i zachowania spowodowane naprzemiennym używaniem kilku substancji psychoaktywnych w postaci zespołu uzależnienia od środków psychoaktywnych (w tym marihuany) - F19.2, w kontekście zarzucanych mu czynów z art. 62 ust. 2, art. 58 ust. 1 oraz art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, winny były skutkować powstaniem po stronie sądu *meriti* uzasadnionych wątpliwości w zakresie tego, czy oskarżony w chwili popełnienia zarzucanych czynów posiadał zdolność rozpoznania ich znaczenia lub kierowania swoim postępowaniem, czy też zdolność ta była u niego wyłączona lub w znacznym stopniu ograniczona lub też, czy stan zdrowia psychicznego oskarżonego pozwala na jego udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny. To z kolei, a więc powstanie uzasadnionych wątpliwości w zakresie określonym w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. powinno skutkować przyznaniem mu pomocy prawnej i dopiero wydanie opinii przez biegłych lekarzy psychiatrów oraz uznanie jej za uzasadnioną w tym przedmiocie, że czyn oskarżonego nie został popełniony w warunkach wyłączenia lub znacznego ograniczenia zdolności rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem i że stan zdrowia psychicznego oskarżonego pozwala na udział w postępowaniu i prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny, uprawniałoby sąd do stwierdzenia, że udział w obrońcy nie jest obowiązkowy, a także do zwolnienia wówczas obrońcy z jego obowiązków, chyba że zachodziłyby inne okoliczności przemawiające za tym, aby oskarżony miał obrońcę

wyznaczonego z urzędu (art. 79 § 4 k.p.k.). Jednocześnie – co oczywiste – prowadzenie rozprawy bez udziału obrońcy w wypadku, gdy oskarżony winien być poddany badaniom przez biegłych psychiatrów stanowi uchybienie, o którym mowa w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2023 r., sygn. I KK 346/22). Jak słusznie wywiedziono w tym ostatnim orzeczeniu, przepis art. 79 § 1 k.p.k. nie uzależnia obowiązkowej obrony od stanu wiedzy sądu o okolicznościach wymienionych w tym przepisie. Zaistnienie którejs z nich rodzi konieczność reprezentowania oskarżonego przez obrońcę i jego udziału w rozprawie, chociażby przed sądem okoliczność ta się nie ujawniła, z przyczyn również od tego organu niezależnych.

Uwzględnienie całokształtu przeprowadzonych wyżej rozważań, a więc podzielenie stanowiska skarżącego o wystąpieniu w tej sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej, skutkować musiało uchyleniem zaskarżonego wyroku sądu *a quo* w odniesieniu do rozstrzygnięcia co do odpowiedzialności karnej M. B. za zarzucane mu w akcie oskarżenia czyny w całości i przekazaniem sprawy w tym zakresie Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Procedując ponownie Sąd Rejonowy w pierwszym rzędzie dopuści dowód z opinii biegłych lekarzy psychiatrów na okoliczności o jakich mowa w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k., zapewniając przy tym oskarżonemu M. B. pomoc prawną obrońcy z urzędu i podejmując ewentualne dalsze decyzje procesowe w zależności od treści wydanej opinii. Musi mieć również na uwadze pośredni zakaz *reformationis in peius* (art. 443 k.p.k.), zwłaszcza orzekając co do ewentualnych kar oraz środków karnych i to niezależnie od przyjęcia zasadności lub niezasadności wywodów autora kasacji zawartych w jej uzasadnieniu co do zarzutów zawartych w jej pkt. 2 i 3, które – jak to zauważono wyżej – z uwagi na podstawy oraz zakres rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego pozostać musiały poza zakresem rozpoznania sądu kasacyjnego.

Kierując się przedstawionymi powyżej powodami orzeczono jak w części dyspozytywnej wyroku.

Tomasz Artymiuk

Piotr Mirek

Kazimierz Klugiewicz

[PGW]

[ms]